

המחלוקת שתבוא לתיקונה השלם רק כאשר תתקיים נבואת יחזקאל על חיבור "עץ יוסף" ו"עץ יהודה".

מה רצה יוסף שהכעיס כל-כך את אחיו? כל השבטים הכירו **במקור** המשותף שלהם, שלשת האבות, ובדרך המיוחדת שנועדה להם, "דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", אבל תפסו את עצמם כאנשים פרטיים, כל אחד ואישיותו, עניינו המיוחד והכיוון אליו הוא פונה, כענפי האילן הנפרדים מן הגזע (כמשמעות המלה שבטים – ענפים).

אבל יוסף חלם על **מלכות**, כולם סובבים במעגל ומשתחווים לאחד שבאמצע. יוסף, הדומה מכולם ליעקב אביו, הבין שכאשר האבות הבודדים הופכים לעם אין אלו רק הרבה פרטים בעלי עניין משותף אלא **ציבור** אחד! לציבור יש כח מיוחד, מעבר לסך-כל הפרטים, ויוסף הוא שיודע איך מנהלים מערכות-ציבוריות והופכים את יושבי הארץ לממלכה בעלת עוצמה אדירה. במיוחד בעם ישראל, המעבר מיחידים לציבור אינו רק עניין כמותי אלא **איכות** אחרת, כמו השראת השכינה על ציבור של עשרה מישראל דוקא.

יוסף הוא הצדיק ולכן הוא המתאים ביותר ללכד את כולם ולראות מלמעלה כיצד כל הפרטים שייכים לכלל אחד. מידתו המיוחדת של יוסף, מידת ה**יסוד**, מכונה **כל** – "כי כל בשמים ובארץ" – משום שיש בה את סגולת הכליות. יוסף הצדיק נותן גם את הפרשנות הנכונה למושג הכלל, ושומר שה**כלל** יתפס רק כ**כלי** המשקף את הקב"ה (הכולל הכל) ולא כאיזו ישות עצמאית נפרדת.

חטאות ירבעם

התכונה הזו של יוסף השתמרה אצל זרעו. לאחר מלכות דוד ושלמה, נקרעת המלוכה ואחיה השילוני העניק לירבעם בן נבט, משבט אפרים, את המלוכה על רוב העם, "וְהָיְתָה מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל!" לעומת מלכות בית דוד, הנקראת על שמו הפרטי של מייסד השושלת, או מלכות יהודה, כשם אחד השבטים בלבד – הרי **מלכות ישראל** היא המייצגת את כוחו של הציבור, עם-ישראל.

אך מיד בתחילת מלכותו חטא ירבעם בעשותו שני עגלי זהב. מדוע בחר ירבעם בעגלים? יש שפירשו "**לזכר מלכותו שהיה משבט יוסף שסימנו שור**, 'בכור שורו הדר לו', והיו שנים נגד מנשה ואפרים" (ע"פ אברבנאל), והרד"ק כתב: "ולמה עגל? אמר להם הלא אהרן עשה לישראל עגל להשרות השכינה בו במקום משה שלא היה להם. גם אתם עתה שאין לכם מקום השכינה שהוא ירושלים, נעשה עגל במקומו להשרות שכינה בו". שני הפירושים עולים בקנה אחד: משמעותם של עגלי ירבעם היא לקחת את העניין של ה**ציבור** ולעשות ממנו העיקר וחזות הכל.

כל עוד נמצא איתנו הצדיק ה'יוספי' – לא טועים אחרי העגל. כי כמה שהצדיק בטל לציבור, הוא משדר את המסר שהציבור בטל לה' ולא תחליף לה' ח"ו. אך כאשר הצדיק שלוקח את עצמות-יוסף עמו נעלם מהשטח – כמו בזמן חטא העגל – אז טועים לחשוב שהכלל הוא דבר העומד לעצמו, גם בלי היותו בטל לדבר ה', ואף תולים את הטעות הזו בצדיק (שכבר אינו כאן).

בדברי חז"ל יש גם אגדתא מופלאה על גיחזי, משרתו של אלישע, שהעמיד את עגלי ירבעם באויר או שנתן בפיהם שם-המפורש שמכוחו היו אומרים "אנכי ולא יהיה לך" (גמרא שבת קז,ב). כלומר, לא רק שהופכים את כח הציבור למרכז העניינים, אלא **סוגדים** לו וטועים לראות בו אלוקות בפני עצמה!

אמנם אפילו כשישראל חוטאים, נותר משהו חיובי בציבור, "גדול השלום שאפילו ישראל עובדים עבודה-זרה ושלום ביניהם אמר המקום כביכול איני יכול לשלוט בהן.. שנאמר 'חָבוּר עֲצָבִים אֶפְרַיִם הִנֵּח לוי' (ב"ר לח,ו) – גם כאשר כח הציבור של אפרים התדרדר כל-כך, עדיין נותר בו משהו חיובי ששומר עלינו. אך רק

כניתוח בדיעבד של המציאות ולא כהוראה לכתחילה כמובן.

בן יוסף ובן דוד

ירבעם חטא והחטיא את ישראל, אך כתבו המקובלים שהיה גנוז בו ניצוץ נשמת משיח בן יוסף.

אצל משיח בן יוסף יחזור להופיע באופן מתוקן כוחו של הציבור. לאחר דורות של גלות, כאשר העם נפזר לפיזורים נפרדים, מתגלה כוחו של משיח בן יוסף ומתעורר הרצון **לחזור להיות ציבור**. לא רק הרבה שבטים ועדות, קהילות ומוסדות, אלא העם היהודי ככלל וכציבור שלם.

כמו יוסף הצדיק, גם משיח בן יוסף מתואר כדמות של "צדיק עליון", "צדיק יסוד עולם" השומר על קדושת הברית של ישראל ומגלה רזי תורה עמוקים. הצדיק הוא הצינור **המשפיע** המקשר בינינו לבין ה', וכל עוד הצינור קיים אין חשש לטעות.

אבל עדיין קיים החשש מה יקרה אם תיפסק לרגע ההשפעה המקורית. אכן, גם משיח בן יוסף נמצא בסכנה! בכמה מקורות נאמר שמשיח בן יוסף ימות, והמקובלים מלמדים שעלינו להתפלל עליו שלא ימות. סכנת המוות קשורה לנפילה שהיתה אצל ירבעם: רעיון הציבור ו"כלל ישראל" עלול להפוך למעין עבודה-זרה הנתפסת כתחליף לקשר הישיר עם ה'.

התיקון הוא על ידי משיח בן דוד. לעומת יוסף הצדיק, דוד המלך נתפס לא רק כמלך ישראל אלא גם **כאיש פרטי**, כמו שחש כל יהודי שאומר תהלים ומשתתף בנגיעה המאד-אישית של דוד. יהודה ודוד מבטאים את הצד שבו כל יהודי פרטי, באופן אישי לגמרי, קשור עם ה' יתברך. וגם אם יפול ויגיע לאן שיגיע, תמיד יישאר חוט של תקוה שבו הוא קשור לה' ונשמתו חבוקה ודבוקה בו.

יוסף הוא הצדיק השלם **הבטל** לה' ומאיר את המציאות מלמעלה, וכוחו יפה לגלות את מעלת הציבור והכלל. ואילו דוד חש את עצמו למטה-מטה, על פי תהום, זועק ומתחנן לרחמי ה' "תַעֲיִתִי קֶשֶׁה אֲבָד", ו**שפלותו** הקיומית 'מושכת' אליה את בחירת ה' – ולכן כוחו יפה לגלות את מעלת היחיד, שגם אם חטא ונפל יכול לחזור-בתשובה.

בסופו של דבר יתחברו יוסף ודוד, אך המלכות לדוד היא – "בן ישי בראש". יוסף עצמו מכין את "כסא דוד" ומסייע בעדו למלוך, ודוד חוזר ומצביע על גדולתו של יוסף הצדיק.